

KNJIŽNOJEZIKOVNA OBDOBJA PO TOPORIŠIČU

Natalija Ulčnik

Filozofska fakulteta, Maribor

UDK 811.163.6(091)

Prispevek¹ se osredinja na periodizacijo razvoja slovenskega knjižnega jezika, predstavljeno v Toporišičevih delih, zlasti v *Slovenski slovnici* (1984, 2000), kjer najdemo avtorjevo delitev na sedem obdobj knjižnega jezika, od reformacijsko-protireformacijskega (1550–1615) do modernega obdobja (1900–). V prispevku so preverjena merila za ločevanje posameznih obdobj, izhajanje iz predhodnih periodizacijskih poskusov, avtorjev inovativni pristop k problematiki ter uveljavljenost njegove periodizacije v stroki. Toporišičeva delitev je ovrednotena tudi z ozirom na nove raziskovalne vidike ter na drugačna poimenovanja in drugačne časovne zamejitve.

periodizacija, zgodovina slovenskega knjižnega jezika, Jože Toporišič, *Slovenska slovnica*

The current analysis focuses on the development of Slovene as presented in Toporišič's works, especially in the *Slovene grammar* (1984, 2000), in which Toporišič divides the development of the Slovene literary language into seven periods, from the Reformation-Counter Reformation (1550–1615) to the so-called Modern period (1900–). The paper examines the criteria for defining each of the periods, an evaluation of preceding research into the subject, the author's innovative approach to this issue and the academic acceptance of Toporišič's division over time. Toporišič's division is also evaluated in terms of new research and denominations, as well as other time divisions.

periodisation, history of Slovene, Jože Toporišič, *Slovene grammar*

1 Uvod

Zgodovina slovenskega knjižnega jezika je razdeljena na obdobja, pri čemer je bilo za prvotne periodizacije značilno zamejevanje s stoletji, kasneje pa iskanje vzporednic z literarnozgodovinskimi obdobji in smermi ter navezovanje nanje. Med prvimi jezikoslovci, ki so si prizadevali za določanje obdobj, imanentnih razvoju slovenskega knjižnega jezika, je bil Jože Toporišič. Pri periodizaciji je skušal izhajati iz jezikoslovnega stanja in obenem upoštevati dejstvo, da posameznih knjižnojezikovnih obdobj ni mogoče obravnavati povsem ločeno od nejezikoslovnih dejavnikov, saj so dogodki, pomembni za zgodovino slovenskega knjižnega jezika, vpeti v širše kulturno, družbeno in politično dogajanje.

¹ Prispevek je nastal v okviru raziskovalnega programa ARRS Slovensko jezikoslovje, književnost in poučevanje slovenščine (P6-0156), ki ga vodi prof. dr. Marko Jesenšek.

2 Obdobja knjižnojezikovnega razvoja

Zgodovino slovenskega jezika v osnovi delimo na: (1) predknjižno² in (2) knjižno izročilo, slednje pa se nadalje členi na posamezna obdobja, ki so omejena s prelomnimi dogodki.³ Okvirni prikazi slovenskega slovstva z nakazanimi razvojnimi obdobji (knjižne) slovenščine so bili že v preteklosti vključeni v slovenske slovnice – najdemo jih npr. pri Kopitarju (1808/1809),⁴ Metelku⁵ in Janežiču (1854).⁶ Prvi resnejši poskus periodizacije slovenskega knjižnega jezika se pojavi v Breznikovi slovnici (1934), nekoliko manj podroben prikaz je tudi v t. i. slovnici štirih (Bajec, Kolarič, Rupel, Šolar 1956), nato še pri Tomšiču (1956),⁷ ki pa se naslanja na Breznika (prim. Toporišič 1993). V drugi polovici 20. stoletja so se periodizaciji slovenskega knjižnega jezika posvetili tudi drugi jezikoslovci, ki so se raziskovalno ukvarjali z jezikovnozgodovinskimi vprašanji, med njimi npr. Breda Pogorelec,⁸ Martina Orožen⁹ in Jože Toporišič. Slednji je periodizaciji knjižnega jezika namenil precejšnjo raziskovalno pozornost, posamezna obdobja je tudi natančno poimenoval, jih opredelil ter predstavil v znanstvenih objavah.

3 Toporišičeva periodizacija zgodovine slovenskega knjižnega jezika

Periodizacijo razvoja slovenskega knjižnega jezika je Toporišič v obrisih podal v *Enciklopediji Jugoslavije* (1960),¹⁰ nadalje v učbeniškem kompletu *Slovenski knjižni jezik I–IV* (1965–1967, 1970) in v delu *Slovenska zvrstna besedila* (1981). V slednjem je v razdelku Časovnozvrstna besedila navedenih sedem obdobji, ki so poimenovana z ozirom na knjižnojezikovno problematiko (prim. Toporišič, Gjurin 1981: 386). Delitev na sedem obdobji razvoja slovenskega knjižnega jezika je vključil tudi v *Slovensko slovnico* iz leta 1984, in sicer v poglavje Slovenski pisмени jezik (Toporišič

² Breda Pogorelec (2011: 83–85) je predknjižno izročilo poimenovala obdobje pisemenih jezikov (in ustne tradicije) in ga natančneje ločila na: (1) slovenski pisмени jezik A ter (2) slovenski pisмени jezik B, ki se še nadalje členi na pisмени B₁, B₂ in B₃.

³ Časovna zamejitev obdobji naj bi nakazovala, po čem se konkretno obdobje loči od predhodnega in po čem od naslednjega obdobja.

⁴ Toporišič (1993: 132) ugotavlja, da je pri Kopitarju mogoče govoriti o obdobju od leta 1550 do leta 1600 in od leta 1600 do leta 1808, pri Čopu pa je opazna naslednja periodizacija: I. od Trubarja do konca 16. stoletja, II. od Hrena do Pohlina, III. obdobje Zoisa.

⁵ Metelko je ločeval štiri obdobja: I. 1550–1615 (od Trubarja do Hrena; doba krivovere), II. 1615–1765 (od Hrena do Pohlina, doba pravoverska), III. 1765–1808 (od Pohlina do Kopitarja), IV. od leta 1808 (od Kopitarja naprej) (Toporišič 1993: 135).

⁶ Novoslovensko slovstvo deli na tri dele: I. od 16. stoletja do leta 1770, II. od leta 1770 do leta 1843, III. od leta 1843 do današnjih dni, tj. do leta 1854 (Toporišič 1993: 134).

⁷ Tomšič loči štiri obdobja: I. nastanek knjižnega jezika (16. stoletje), II. oblikovanje knjižnega jezika (17. in 18. stoletje), III. preosnova knjižnega jezika (1784–1848) in IV. današnji knjižni jezik (2. pol. 19. stoletja) (Toporišič 1993: 137).

⁸ Njeno videnje razvojnih obdobji je predstavljeno v monografiji *Zgodovina slovenskega knjižnega jezika. Jezikoslovni spisi I* (Pogorelec 2011).

⁹ V monografiji *Poglavja iz zgodovine slovenskega knjižnega jezika (Od Brižinskih spomenikov do Kopitarja)* si vsebinski sklopi sledijo po »v slovenistični vedi že ustaljenih jezikovno-stilnih obdobjih (obdobje pismenstva, protestantizma, baroka, razsvetljenstva)« (Orožen 1996: 5).

¹⁰ Tu je delitev po letnicah: I. 1550–1600, II. 1600–1780, III. 1780–1848, IV. 1848–1900, V. 1900– (prim. Toporišič 1993: 138).

1984: 687; 695–97). Ta obdobja je nato v *Enciklopediji slovenskega jezika* (1992) še natančneje opredelil v okviru sestavkov Obdobja slovenskega knjižnega jezika in Zgodovina slovenskega knjižnega jezika ter jih označil tudi glede na glavne tvorce oz. njihova dela in glede na slovničarje, slovaropisce oz. jezikoslovce (Toporišič 1992: 374–75). Izpostavljeni so le izbrani avtorji, zlasti iz osrednjeslovenskega območja (prim. tabelo 1).

Tabela 1: Obdobja glede na glavne tvorce/glavna dela in jezikoslovce/slovaropisce/slovničarje

Zaporedna št. obdobja	Glavni tvorca/Glavna dela	Slovničarji/slovaropisci/jezikoslovci
I	Trubar, Krelj, Dalmatin, Bohorič	Bohorič, Megiser
II	Skalar, <i>Kalobska pesmarica</i>	/
III	Kastelic, Svetokriški, Hipolit	Hipolit
IV	Pohlin, Japelj, Linhart	Pohlin, Gutsman
V	Vodnik, Kopitar, Prešeren, Cigler	Kopitar, Murko
VI	Jenko, Jurčič, Kersnik	Škrabec, Pleteršnik, Miklošič
VII	Cankar, Kosovel, Prežih	Ramovš, Toporišič, <i>SSKJ</i> ¹¹

Toporišič je, kakor sam poudarja, pri tej periodizaciji izhajal tudi iz svojih predavateljskih spoznanj v okviru predmeta Zgodovina slovenskega knjižnega jezika (Toporišič 1993: 139): »Pri univerzitetnih predavanjih z naslovom Zgodovina slovenskega knjižnega jezika pa se mi je postopoma izoblikovala dokončna periodizacija razvoja slovenskega knjižnega jezika, nevplivana z učbeniškim okvirjem in kakor se v končni podobi kaže v moji Enciklopediji slovenskega jezika.«

Leta 1993 je v *Slavistični reviji* objavil članek, v katerem priznava, da se je pri prvotnih poskusih periodizacije »v marsičem naslanja[l] verjetno na Tomšiča« (Toporišič 1993: 138). V tem članku je navedel tudi merila za svojo sedemčlensko periodizacijo. Razmejitev posameznih obdobj je potekala na osnovi: (1) strukturne podobe knjižnega jezika, (2) zavesti o njej, (3) besedilne in družbenostne problematike, (4) normodajalnosti pri tvorbi besedil in (5) pripadnosti besedil različnim umetnostno-duhovnim evropskim usmeritvam (prav tam: 131). Pri tem se je kritično opredelil do periodizacije Brede Pogorelec, zlasti do njenih poimenovanj posameznih obdobj, in pri tem poudaril njeno domnevno nasprotovanje njegovi dokončni periodizaciji (prav tam: 139).¹²

¹¹ Toporišič (1992: 375) na tem mestu navaja tudi SSKJ, s čimer je posredno priključil vse slovaropisce, ki so sodelovali pri tem slovarskem projektu.

¹² Breda Pogorelec je v besedilu *Razvoj slovenskega knjižnega jezika* (objavljeno tudi v Pogorelec 2011: 95–128) v osnovi navedla dve obdobji: I. obdobje slovenskega pisnega jezika in II. knjižni jezik; pri slednjem loči: (1) 16. stoletje, (2) 17. in prva polovica 18. stoletja, (3) slovenski knjižni jezik od 18. stoletja do danes (s podpoglavjema Pokrajinske različice in prekmurski knjižni jezik ter Razvoj kranjskega jezika v skupni jezik). Toporišič (1993: 139) je tako določena obdobja postavil pod vprašaj in v nadaljevanju zapisal: »To periodizacijo (skupaj s poimenovanji obdobj) je B. Pogorelec pač po inerciji

V četrti izdaji *Slovenske slovnice* (SS) iz leta 2000 je Toporišič v okviru poglavja Slovenski pisni jezik prav tako ponudil delitev na »sedem jasnih obdobj« knjižnega jezika, kar nakazuje avtorjevo tezo o njeni izčiščenosti in dokončnosti. Obdobja je določil »zapovrstno, časovno, splošno in glede na knjižni jezik« (Toporišič 2000: 796). Izhajal je torej iz temeljnih smernic knjižnojezikovnega razvoja, pri poimenovanjih posameznih obdobj pa se kaže njegova težnja po izvirnosti ob hkratnem zavestnem oddaljevanju od sočasnih umetnostnih smeri, tj. I. humanizma in renesanse, II./III. baroka, IV. racionalizma/predromantike, V. romantike, VI. realizma, VII. moderne in postmoderne. Prim. tabelo 2.

Tabela 2: Toporišičevo poimenovanje obdobj slovenskega knjižnega jezika

Zaporedna št. obdobja	<i>Slovenska zvrstna besedila</i> (1981)	<i>Slovenska slovnica</i> (1984)	<i>Enciklopedija slovenskega jezika</i> (1992)	<i>Slovenska slovnica</i> (2000)
I	Ustanovitev in ustalitev	Reformacijsko-protireformacijsko ¹³	Reformacijsko-protireformacijsko	Reformacijsko-protireformacijsko
II	Zastoj in rokopisnost	Katoliško/Katoliška rokopisnost ¹⁴	Katoliško	Katoliško
III	Obnavljanja in iskanja	Pridigarsko-bratovščinsko/Knjižna obnova	Pridigarsko-bratovščinsko	Pridigarsko-bratovščinsko
IV	Pokrajinskost in prerod	Preporodno/Knjižni prerod	Razsvetljensko	Prerodno
V	Ustaljevanje in normiranje	Predmarčno	Predmarčno	Predmarčno
VI	Slovenskost in slovanskost	Narodno	Narodno	Narodno
VII	Moderna podoba	Moderno	Moderno	Moderno

Poimenovanje obdobj se je v celoti spremenilo v SS 1984, kasnejše spremembe pa se pojavljajo še pri poimenovanju II., III. in IV. obdobja; slednje se je v SS 2000 spremenilo še enkrat (preporodno oz. knjižni preporod > razsvetljensko > prerodno). Poimenovanja od I. do VI. obdobja iz *Slovenskih zvrstnih besedil* (1981) so v SS 1984 in SS 2000 predstavljena pod knjižnojezikovne poudarke posameznih obdobj.

Zamejitev z letnicami, ki je avtor nikjer konkretnje ne utemelji, se ni veliko spreminjala. Prvi opaznejši spremembi sta vidni v SS 1984, in sicer na prehodu iz IV. v V. obdobje, kjer je kot novo mejo določil leto 1805, ko je bila dokončno

iz svojih univerzitetnih predavanj o zgodovini slovenskega knjižnega jezika uveljavljala v nekakem nasprotju z mojo končno periodizacijo, ki je bila vidno javnosti predložena neposredno pred tem, tj. l. 1981 v knjigi *Slovenska zvrstna besedila*.

¹³ S krepkim tiskom so nakazane vse novosti in spremembe glede na predhodno poimenovanje.

¹⁴ Poimenovanje pred poševnico se nahaja na strani 687, poimenovanje za poševnico pa na straneh 695–97.

pregledana »izdaja Japljevega sv. Pisma nove zaveze« (Toporišič 1993: 140), in na prehodu iz VI. v VII. obdobje, kjer se po novem pojavi nekritično zaokrožena letnica (1900). Naslednja sprememba je narejena v *Enciklopediji slovenskega jezika* (1992), kjer je spremenjena letnica na prehodu iz II. v III. obdobje (1670 > 1675), s čimer je Schönlebnova izdaja dela *Evangelia inu lystuvi* ostala v II. obdobju, s Kastelcem pa se je začelo III. obdobje. Prim. tabelo 3.

Tabela 3: Toporišičevo omejevanje obdobji slovenskega knjižnega jezika z letnicami

Zaporedna št. obdobja	<i>Slovenska zvrstna besedila</i> (1981)	<i>Slovenska slovnica</i> (1984)	<i>Enciklopedija slovenskega jezika</i> (1992)	<i>Slovenska slovnica</i> (2000)
I	1550–1615	1550–1615	1550–1615	1550–1615
II	1615 ¹⁵ –1670	1615–1670	1615– 1675	1615–1675
III	1670–1750	1670–1750	1675 –1750	1675–1750
IV	1750–1810	1750– 1805	1750–1805	1750–1805
V	1810–1848	1805 –1848	1805–1848	1805–1848
VI	1848–1895	1848– 1900	1848–1900	1848–1900
VII	1895–	1900 –	1900– ¹⁶	1900–

4 Nove možnosti periodizacije zgodovine slovenskega knjižnega jezika

V zadnjem desetletju smo dobili dve monografiji, ki sistematično prikazujeta zgodovino slovenskega knjižnega jezika po obdobjih – prva je vezana na protestantizem (prim. Ahačič 2007), druga na katoliško dobo (prim. Ahačič 2012).¹⁷ V obeh je opazno nekoliko drugačno poimenovanje obdobji in zamejevanje z letnicami, kot ga najdemo pri Toporišiču, kar je tudi posledica poglobljenega ukvarjanja s prikazano problematiko ter upoštevanja novih raziskovalnih dognanj in vključevanja različnih raziskovalnih vidikov, od izraznojezikovnega in sociolingvističnega do kulturnozgodovinskega, verskega in literarnega vidika. Kozma Ahačič je med drugim osvetlil nove vidike katoliške dobe, preučeval je nadaljevanje izročila slovenskih protestantskih piscev in dela, ki so nastala v tem obdobju – pri tem je, podobno kot že Breda Pogorelec (2011), poudaril pomen rokopisnih besedil. Ahačič je uvodoma (2012: 15–16) izpostavil tudi problematiko poimenovanja tega obdobja in njegovo zamejitev z letnicama. Dotlej je bilo opazno priključevanje te dobe protestantizmu (tudi pri Toporišiču, ki je kot ustrezno opredelil že Riglerjevo tezo o podaljševanju reformacijskega tipa knjižnega jezika v protireformacijsko dobo; Toporišič 1993: 138) in

¹⁵ Leta 1615 izide Čandkov prevod *Malega katekizma* (Toporišič 1993: 141).

¹⁶ Toporišič (1992: 152) omenja še ločevanje na tri (podob)dobja: do leta 1918, do 1941–45, od takrat naprej.

¹⁷ Pričakujemo lahko tudi nadaljevanje tako zastavljene monografske obdelave obdobji: »Moja želja je, da bi na podoben način obdelal tudi mlajša obdobja in s tem pripravil gradivo za celovito zgodovino slovničarstva in rabe jezika na Slovenskem« (Ahačič 2012: 11).

naslednja poimenovanja: *protireformacija*, *katoliški zastoj*, *katoliška prenova*. Raziskovalci so se pri poimenovanju obdobja opirali na zgodovinske, literarno- in kulturnozgodovinske vidike. Poudarki B. Pogorelec (2011: 309–323) in Ahačiča (2012: 15) pa so vezani na dejstvo, da z jezikovnega vidika ne gre za zastoj, saj se je jezik razvijal tudi v številnih rokopisih. Ahačič se je odločil za poimenovanje *katoliška doba*¹⁸ in za časovno zamejitev z letnicama 1600 in 1758 – leta 1600 namreč začne aktivneje delovati ljubljanski škof Tomaž Hren, leta 1758 pa izideta zadnja priredba Bohoričeve slovnice in Parchamerjev katekizem. Z ozirom na Toporišičevo delitev je s tem zajet konec I. obdobja, celotno II. in III. obdobje ter začetek IV. obdobja.

Iz sodobnih jezikoslovnih znanstvenih objav, vezanih na zgodovino slovenskega knjižnega jezika, izhaja, da raziskovalci analiziranih del oz. avtorjev načeloma ne umeščajo v obdobja po Toporišičevi delitvi, temveč se raje odločajo za bolj uveljavljene (splošnejše) jezikovno-stilne in literarnozgodovinske oznake (npr. obdobje reformacije, baroka, razsvetljenstva)¹⁹ ali pa podajajo svoje izvirne delitve na obdobja.²⁰ Slednje je opazno tudi v jezikovnozgodovinskem pregledu slovenščine, ki ga je ob Evropskem letu jezikov pripravil Janez Dular (2001);²¹ ugotovimo lahko, da je v tem pregledu najbolj členjeno prav obdobje od začetka 20. stoletja do konca druge svetovne vojne in da so na poimenovanja vplivali zlasti tisti zunajjezikovni (zgodovinsko-politični) dejavniki, ki so sooblikovali tudi jezikovno stanje.

5 Sklep

Slovenski slovničarji 19. stoletja in prve polovice 20. stoletja so zgodovino slovenskega knjižnega jezika skušali prikazovati sistematično po posameznih obdobjih, pri čemer so v vedno večji meri izpostavljali jeziko(slo)vne prelomnice. Toporišič je njihove periodizacijske poskuse nadgradil s težnjo po izvirnem pristopu k problematiki in izvirnih poimenovanjih posameznih obdobj. Od zgolj orientacijsko zasnovanih obdobj slovenskega knjižnega jezika do dokončne sedemčlenske periodizacije, objavljene v *Slovenski slovnici* (2000), se je njegov pogled na obravnavano problematiko izčistil in poglobil. Svojo periodizacijo je dojemal kot jasno in z jezikoslovnega vidika nesporno, a se v stroki kljub temu ni uspela uveljaviti. Izkazalo se je, da z ozirom na jezikovni razvoj slovenščine ni potrebe po tako razdrobljeni delitvi

¹⁸ Poimenovanje »katoliška doba« se sklada tudi z dejstvom, da so vse temeljne aktivnosti na področju jezika tedaj potekale »pod okriljem Katoliške cerkve« (Ahačič 2012: 16). Avtor pa opozarja tudi na problematičnost ločevanja tega obdobja od naslednjega, baročnega obdobja, saj baročna stilistika ni temeljna značilnost vseh izdanih del tistega časa.

¹⁹ Prim. npr. *Japljev zbornik* (Humar 2011).

²⁰ Jesenšek (2015: 10) je npr. podal tudi periodizacijo razvoja vzhodnoštajerskega (knjižnega) jezika: (1) jezikovnoprebudno (1758–1777), (2) vzhodnoštajersko raznovrstno (1777–1803), (3) iskalno-soočanjsko (1803–1824), (4) knjižnonormativno (1824–1838) in (5) zavrnitveno-enotnoslovensko (1838–1847).

²¹ Posamezna poglavja v tem pregledu (Dular 2001) sintetizirajo prelomne dogodke in pri tem ne izhajajo iz Toporišičeve delitve obdobj niti iz njegovih zamejitev z letnicami: (1) Obdobje reformacije – temelji knjižnojezikovnega izročila (16. stoletje); (2) Knjižni preporod (18.–19. stoletje); (3) Splošna uveljavitev slovenščine v javnosti (prva polovica 20. stoletja); (4) Zatiranje slovenščine med drugo svetovno vojno (1941–45); (5) Položaj slovenščine v jugoslovanski federaciji (po letu 1945).

začetnih obdobj, po drugi strani pa bi lahko dodatno členili prav zadnje, t. i. moderno obdobje, zato so v prihodnje pričakovana nekoliko drugačna poimenovanja in drugačne časovne zamejitve. Ob tem je spodbudno dejstvo, da smo za protestantizem in katoliško dobo že dobili monografsko obdelavo, enako pa lahko pričakujemo tudi za mlajša obdobja v zgodovini slovenskega knjižnega jezika.

Literatura

- AHAČIČ, Kozma, 2007: *Zgodovina misli o jeziku in književnosti na Slovenskem: protestantizem*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- AHAČIČ, Kozma, 2012: *Zgodovina misli o jeziku na Slovenskem: katoliška doba (1600–1758)*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- DULAR, Janez, 2001: *Slovenščina. Zgodovinski pregled*. www.vlada.si (dostop 15. 4. 2016).
- HUMAR, Marjeta (ur.), 2011: *Japljev zbornik*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU; Kamnik: Občina.
- JESENŠEK, Marko, 2013: *Poglavja iz zgodovine prekmurskega knjižnega jezika*. Maribor: Filozofska fakulteta.
- JESENŠEK, Marko, 2015: *Poglavja iz zgodovine vzhodnoštajerskega jezika*. Maribor: Filozofska fakulteta.
- OROŽEN, Martina, 1996: *Poglavja iz zgodovine slovenskega knjižnega jezika (od Brižinskih spomenikov do Kopitarja)*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- POGORELEC, Breda, 2011: *Zgodovina slovenskega knjižnega jezika. Jezikoslovni spisi I*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1984: *Slovenska slovnica. Druga, pregledana in razširjena izdaja*. Maribor: Obzorja.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1992: *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1993: Periodizacija slovenskega knjižnega jezika. *Slavistična revija* 41/1. 131–141.
- TOPORIŠIČ, Jože, 2000: *Slovenska slovnica. Četrta, prenovljena in razširjena izdaja*. Maribor: Obzorja.
- TOPORIŠIČ, Jože, GJURIN, Velimir, 1981: *Slovenska zvrstna besedila*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.